

az volt az óvodában az egyik konyhás néni. Minden nyáron egyszer ezt hazudta neki az unokája. Amúgy nem féltém senkitől, csak a kutyáktól. Nem féltém a meséktől sem. És végképp nem féltém továbbmesélni magamban a befejezetlen meséket. De nem tudtam kitalálni sehogy sem, hogy a vérző fogú emberrel végül mi lett. Főleg, mert egyszer beállított hozzánk az óvónéni, és elmondta apuéknek, hogy engem már milyen nagyon régen nem is látott, és akkor megint el kellett kezdenem járni, és azóta is csak járok és csak járok, és ezért soha többé nem maradt rá időm, hogy egy történetet magamnak tisztességesen végig elmeséljek.

Halasi Zoltán

1688

A GYÖKÉR

1

Jönnek utánam, jönnek értem, hiába folytatok rejtőzködő életmódot, végem. Hiába mondom, hogy nem ér a nevem, hiába látják, hogy ez itt az én helyem, nem hallanak, nem látnak, kiásnak másnak, tudják, megérem a pénzem, így aztán végem.

Én teszem naggyá őket, azzal, hogy vagyok, hogy magamhoz hozzáférést adok, pedig dehogy adok: mogyoróbokor alá, páfrányok mögé bújok, borbolyának álcázom, ribizlinek adom ki magam, járhatatlan szakadékokba telepszem, kidőlt fa takarásában növekszem.

Ez a végzetem, hogy nővök. Mintha volna választása egy növénynek, mintha nem lenne kiszolgáltatottja a fénynek, mintha nem ez hajtaná a magot! Mit kéne tennem? Visszamenem, földdé lennem, földdé a földben? A programomat hogyan töröljem?

Törjem össze, mint ők engem, a gyökeret? Fordítsam meg az irányt, menjek a történetem elejére, a kezdetekhez vissza, mint egy Buddha? Gombolyítsam fel a fonalat, az életeimét, az elődeimét, és akkor vége a végnek? Vége a növésnek, az üldöztetésnek, a szenvedésnek? Nem lehet.

Nem lehet leválni, nekem nem, én itt élek az erdőben, itt anyagcserélek, nem kaptam lábat a sorstól, hogy fussak. Csak nekik tűnik úgy, mintha volna lábam, olyan, mint az övék, höhő, nekik, kínaiaknak, mandzsuknak. Ők nyereszkednek ezen a kincsen.

Nekem nincsen szemem, de nekik még annyi sincsen. A kínai se látta, mit tesz, mit tesz bele a felvásárlásba, a felvásárlásomba, mit fektet be a mandzsu klánokba, mibe fektet azzal, hogy velük üzletel, kívül a Nagy Falon, Pekingtől keletre, a nagy vásárokon.

Volt pedig olyan év, voltak évtizedek, mikor a Ming császár, szinte földi isten, a kincstár negyedét odaadta ezüstben, annyit értem neki, annyit ért a ginzeng. A mandzsuknak megérte, egy klánnak biztosan, hogy a Föld ezüstje, mint valami folyam, hozzájuk áramlik, és ott rézzé, vassá, fegyverré változik.

Ötösével jöttek, volt egy vezetőjük, fából az ásójuk, nem sok eleségük. Ilyen ötös csapat, ilyen éhenkórász ezrével is akadt. Mint a sáskák járták, mint a sáskák

rágták a meredek erdőt, a rengeteg mélyét. Szerencsét próbáltak – uralkodó klánjuk, kánjuk szerencséjét.

Árokba csúszkáltak, négykézláb mászkáltak, nagyot kiáltottak, mikor megtaláltak. Mohával takartak, rongyokba csavartak, tarisznyába tettek, a hegy szellemének hálát rebegtek. Kítették magukat orkánnak, esőnek, aztán bagóért odaadtak egy adószedőnek, az is a klán tagja.

Meg az is, aki a gyökeremet továbbadja nagy haszonnal. Meg az is, aki azt a hasznot beforgatja, mesteremberekbe rakja, legyen sok palotája, ágyúja, kardja, vagy a sereget toborozza. Meg az is, aki a klánszomszédját ostromolja, székvárosát elfoglalja és kifosztja.

A kínai se látta, mit tesz, mikor megvesz, mert már szétrágta agyát a jólét. A mandzsu se látta, mit tesz, mikor elad, mert a hatalom értelmet nem ad, csak területet, vagyonokat, rosszakét, jókét. Más uralkodókét, hogy legyen mit elvenni megint. A hatalom, mint a karmester, beint.

Peking a mandzsuké, a mandzsuk Pekingéi! Én tettem nagygyá őket, legyenek egymáséi! Legyenek ők a pénzfa, én csak a gyökér lehetek, belőlem szívnak erőt, de erőszakot soha, én arra nem nevelek. Jó, legyen a kicsi nagygyá, a nagy nagygyá, felőlem!

De mennyi dagadás fér el ugyanabban a bőrben? Egy izgalmi ország mekkorára nő meg? Úgy érzi magát jól, ha körbe ér a földön? Akkor a boldogság belőle, mint a láva, följön? Ha így volna, nem kellene, elégük volna belőlem, de belőlem nincs elég, sosincs.

Magam sem értem, a dagadhatnak mért nem ég el vagy mért nem fárad legalább az emberekben? Miért kell bennünk keresni, gyökerekben? Miért mi vagyunk a forrás? Nincs jobb, nincs más? Mért én vagyok ennek a tápja? Miért nem néz ki-kimagába? Unom őket.

2

Ott, ahol fakad a három folyó, felnőni jó, négy-öt év alatt, árnyékos helyen, a fák tövében, ha hagynak. Ha nem gondolják úgy, hogy már hamarabb is jó leszek, jót teszek a fáradt tagoknak, jót a renyhe, a dologtalan agynak. Mondom, ha hagynak.

De nem hagynak rendszerint, folyton betegek, folyton türelmetlenek. Engem követelnek, ha nincs étvágyuk, használhatnának pedig tárnicsot. Én kellek, ha hörögnek, ha öregednek, szedhetnének rá pedig ördögcárnát, főzzék-igyák, arra való a teájuk.

Vagy ha nem múlik az ekcémájuk, öntsenek rá farkasalmát, farkasalma forrázatát. Jó, azt talán ki lehet váltani mással is, minek a veséknek ártani? De miért pont velem? Ha szabad kérdezni, miért mindig rólam zengnek?

Nem elég a földnek, a napnak, a holdnak, hogy embernek ott az ember, még engem is ezzel csúfolnak, hogy elneveznek „zsen”-nek, azaz embernek, sőt „zsen-sen”-nek, gyökérembernek. Kérem, hogy én ezekhez hasonlítanak? Drága növény-társaim, én ezekhez?

Ezekhez az otromba végtagokhoz, lábakhoz, kezekhez? Én, aki boldogan növök a föld felett és a föld alatt, minden irányban gyökeret eresztve, szomszédaimmal megférve, piros bogyókból csinos fűrtöt növesztve, abszolút békében ásványvilággal, bokrokkal-fákkal, mélységgel-magassággal?

Pedig esküszöm, nem töröm a fejem sem fiatalítón, sem egyéb elixíreken, üdögélek a helyemen, mondom, az árnyékos helyet szeretem, nem az én asztalom a hírnevem, az sem, hogy mindenre hatnék, hogy mindenható gyógyszer volnék.

Ők hiszik, én nem hiszem. Tessék, még a vaddisznó, a szarvas is csak tessék-lás-sék lát nekem, nem én vagyok nekik a falatok falatja, legfeljebb a zsenge hajtásaim, a fiatal gyökerem, elszórta egyik-másik. Bennük van mérték, a vadakban igen.

Nem legelnek rajtam, mint valami gypeszőnyegen, nem lepnek el, mint a legyek tavasszal-ősszel, és nem tépnek ki mindenestől itt a szent hegyen, a Hosszú Fehér Hegyen, a koreai határtól a mandzsu határig, ahonnan a három folyó indul, és meg sem áll a torkolatáig.

Az emberek tobzódna, mint a kinszenvedés, nekik a sok is kevés, mert ők kiválók és kiváltak, tetőtől talpig civilizáltak, én meg esztelen, nekem csak gyógyerőm van, és kész, semmi, de semmi eszem, hát hagyom, legyen, legyen.

Minek nekem ész? Én a forrásból táplálkozom, a három folyó sok-sok kútfejéből, esztelen egykedvűséggel, boldog-közönyösen. Az emberek ragyognak, homályban én vagyok csak, ezt is ők mondják magukról, miközben hozzám hajolnak.

Valami fohászt makognak, szerencsére vágynak pedig. Micsoda népség! Se gyökér, se virág, se mérték, se gát, minket fal fel, mikor épp nem magát, a völgyből kaptat fel ide, fél, hogy megöli a hegy szelleme, fél, imádkozik, a fél világ ellene, a másik fele meg érte.

Unom az embert, pedig nincs több követő, nincs nála nagyobb fanom. Ez a félkegyelmű az egyetlen rajongónk a földtekén. Van erről egy dal, itt született Mandzsúria legnagyobb hegyén, ezt én szereztem, és most előadom.

Jön az ember, kezében bot, lapátka. Mi vagyunk az étke, ő meg a világ átka. Ez a Teremtő vétke, hogy így összevágta: egyszer csak kifogyott az ötletekből, s tőle vár folytatást, az eszementtől. Jön az ember, kiforgat gyökerestől.

